

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Zdravý životní styl

CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002400

ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ NA SLEZSKÉ UNIVERZITĚ V OPAVĚ

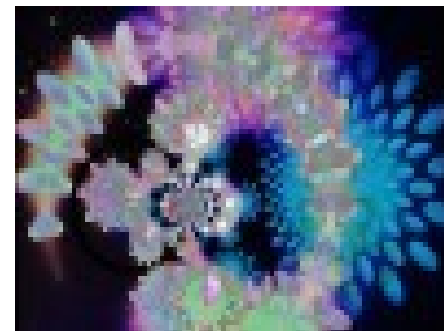
Drogy, gambling, netolismus. Zdravotní rizika a možnosti jejich ovlivnění.

**Mgr. Gabriela Světnická
ÚSTAV OŠETŘOVATELSTVÍ FVP
SLU V OPAVĚ
2020**

Zneužívání návykových látek

- **užívání** nelegálních návykových látek nebo oficiálně předepisovaných léků, **které neodpovídá účelům lékařské péče**
- **vznik závislosti je proces** (postupné navyšování hodnoty návykové látky pro jedince na úkor ostatních hodnot a životních aktivit)
- termín „**zneužívání**“ používán hlavně ve vztahu k ilegálním drogám

Prevalence a trendy

- **Evropa** - asi 500 000 závislých uživatelů opiátů a amfetaminů, 400 000 uživatelů kokainu a přes 15 milionů uživatelů kanabisu (WHO)
- **Hlavní uživatelé** - muži, zvyšuje se nadužívání u žen
- **Průměrný věk uživatelů** - věková kategorie **25-35 let**, snižuje se podíl uživatelů ve věku 15-24 let
- Věková skupina do 15 let preferuje zneužívání těkavých látek
- Počet problémových uživatelů drog v ČR je odhadován ve výši 31 000 osob ve věku 15 až 64 let
- **Vyšší výskyt u lidí s nižšími příjmy**
- **V roce 2014 bylo stanoveno větší než malé množství látky**
- http://www.prevence-praha.cz/attachments/article/123/Priloha%20stanoviska%20NS_tabulka.pdf

Stádia vzniku závislosti

- A) Abstinenti**, „experimentátoři“, rekreační uživatelé
- B) Pravidelní uživatelé**, problémoví uživatelé
- C) Závislí**, duševně nemocní, osoby se zdravotními a infekčními komplikacemi

Skupina A

jen preventivní informace (peer programy - osvěta prováděná vrstevníky, např. na školách)

riziko narušení normálních funkcí organismu nebo jiného poškození související s aplikovanou látkou

Skupina B

- nevyžaduje léčebnou pomoc, spíše **psychologickou podporu v životní orientaci, hodnotových schématech, zvýšení sebekontroly.**
- **dysfunkční užívání**, které vede k poškození psychologických nebo sociálních funkcí

Skupina C

- **vyžaduje léčbu**, komplexní přístup, hledání a podpora motivace k ukončení abúzu, což je podmínkou terapeutického zvládnutí závislosti
- **fyzické poškození organismu, rozvoj duševní poruchy**

Užívání drog nemá jedinou příčinu, jde o komplexní interakci mezi osobou, drogou a prostředím

droga

(schopnost navozovat libé pocity, toleranci, odvykací stav)

osobnost postiženého

(nevyzrálá, emočně nestabilní, specifická porucha osobnosti, narušené hodnotové schéma)

Urbanův interakční tetraedr

celkové sociální prostředí

(nezaměstnanost, kriminalita, nedostatečné zákonné normy, nepříznivá politická situace, negativní vliv médií)

vyvolávající moment

(„svedení“ v partě toxikomanů, pracovní stres zdravotníků s dostupností návykové látky, stav deprese)

Typy závislosti

psychická

- užití látky vyvolává příjemné pocity a uspokojení. K dosažení tohoto stavu nebo zabránění nepříjemných pocitů při absenci je nutná opakovaná aplikace

fyzická

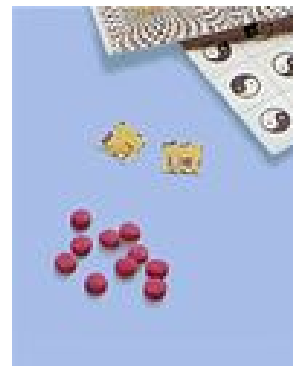
- adaptační stav, projevuje se intenzivními tělesnými obtížemi, pokud je podávání návykové látky omezeno nebo je mu zabráněno

Účinky drog

- **psychické – farmakologické psychotropické efekty** – excitace, veselost, euforie, zrakové a sluchové halucinace, zvýšené sebevědomí, změněné vnímání, deprese, agresivita
- **sociální - nefarmakologické efekty** – „drogové chování“ – zanedbávání povinností doma, v práci, ve škole, násilnosti, trestná činnost

Nejčastěji zneužívané skupiny návykových látek

- **opioidy** (heroin, morfin)
- **kanabinoidy** (marihuana, hašiš)
- **sedativa, hypnotika** (benzodiazepiny, dříve barbituráty)
- **stimulancia** (metamfetamin, efedrin, kokain)
- **halucinogeny** (psylocybin z hub, LSD)
- **tabák**
- **organická rozpouštědla** (barvy, ředidla, laky)
- **kombinace uvedených látek**

Zdravotní následky

- **předávkování** (vědomé, nevědomé)
- **respirační komplikace**
- **kardiovaskulární komplikace**
- **účinek na CNS** (křeče, optická neuropatie)
- **vliv na reprodukční orgány, sexuální funkce**
- **psychologický účinek** (poruchy vnímání, paměti)
- **psychiatrická onemocnění** (schizofrenie, deprese, hypomanie)
- **sebevražedné chování**
- **přenos infekčních chorob** (HIV, hepatitidy)

Cíle prevence

- snížení individuálního rizika zneužívání
- snížení společenských škod spojených s užíváním drog

Pět strategií pro prevenci:

- **legislativní opatření** (zákaz nebo omezení zneužívání je dáno legislativou)
- **výchova a vzdělávání** (výchovné programy na 2.stupni ZŠ, středních školách, media, tisk)
- **včasné odhalení** (anamnestické údaje, laboratorní testy)
- **léčba** (krizová centra, léčebna, terapeutická komunita)
- **omezování škodlivých následků** (zabránění přenosu inf. onemocnění při aplikaci – výměna jehel)

Doporučení pro praxi

- **znalost symptomů zneužívání drog**
- **výchovné programy podávat v širším rámci výchovy k podpoře zdraví**
- **neprovádět testy bez souhlasu pacienta**
- **při stanovení problému informovat o možnostech léčby, rizicích spojených s užíváním** (přenos chorob, zdravotní a psychosociální komplikace), nabídnout pomoc dalších odborníků
- **doporučit, aby klient pod vlivem drogy neřídil**
- **poskytovat** ve spolupráci s místními odbornými službami a svépomocnými skupinami **poradenství**, dlouhodobou podporu pacientovi i jeho rodině

Možnost průkazu drog po aplikaci

- Benzodiazepiny, barbituráty do 5 dnů
- LSD do 8 hodin
- Morfin do 48 hodin
- Heroin do 6 hodin
- Těkavá rozpouštědla do 14 dnů
- Kanabinoidy do 3 týdnů
- Amfetamin do 3-5 dnů

Možnosti pomoci a léčba

- **Krizové centrum** (terénní, poradenské, psychoterapeutické služby)
- **Odborné ambulance** (psychologické, psychiatrické)
- **Ústavní odvykací léčba**
- **Komunitní léčba**
- **Informační servery**

www.drogy-info.cz

www.drogovaporadna.cz

www.mcssp.cz/riaps

www.renarkon.cz

www.sananim.cz

www.drogy.net

www.kriceos.cz

INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE JAKO REALITA DNEŠNÍCH DNÍ

Rozvoj a dostupnost informačních technologií - PC, chytré telefony, internet

Situace v ČR

- **76,5% (6,7 mil.) tuzemské populace v roce 2016 v roli uživatelů internetu**
- **83,2 % ve věkové skupině 16 – 74 let**
- **53,9% mužů X 46,1 % žen**
- **Pravidelný uživatel = připojení alespoň jednou v posledních 3 měsících**
(ukazatel pro mezinárodní srovnání)
- **1,6 mil. - počet lidí, kteří internet nikdy nepoužili** (věk nad 65 let, základní vzdělání nebo nezaměstnanost)
- **58% populace bylo uživateli chytrých mobilních telefonů (2016)**

SITUACE U DĚTÍ A MLADISTVÝCH v ČR

- *41 % studentů tráví denně na internetu čtyři a více hodin*
- *3-5% dětí má problém se závislostí na internetu*

(zdroj: ESPAD, 2015)

- **Využívání technologií jako doplňku jiných aktivit** (např. domácí úkoly, vyhledávání informací pro volnočasové aktivity)
-

ZÁVISLOST NA AUTOMATECH - GAMBLINK

- Vysoce podobné chování a problémy jako u závislosti na informačních technologiích
- Rozdíl – motivací pro hru je zisk
- Průměrný věk léčených gamblerů – 35 let
- Průměrná dlužná částka v r. 2017 – 750 tis. Kč

MYŠLENKY GAMBLERA

- Jak málo stačí, abych zbohatl.
- Když se mi to povedlo jednou, proč bych to nemohl zopakovat.
- Určitě existuje způsob, jak obehřát automat.
- Já jsem chytřejší než ostatní, nenechám se zatáhnout do závislosti.
- Teď si zahraju a hned jak něco vyhraju, platím dluhy a končím.

Zdroj: <https://www.vitalia.cz/clanky/gambler-vede-dvoji-zivot/>

RIZIKA SOUVISEJÍCÍ S NADUŽÍVÁNÍM TECHNOLOGIÍ

SOMATICKÁ:

nedostatek pohybu, onemocnění pohybového systému, obezita, častější úrazy, poškození zraku, epilepsie...

PSYCHO – SOCIÁLNÍ:

- Sklon riskovat, zhoršení vztahů, neschopnost navazovat nové vztahy, úzkost ve vztazích, agresivita, neochota pomáhat druhým, problémy s alkoholem a jinými látkami, stres a vyčerpání

NETOLISMUS

- Chorobná závislost na internetu ve všech virtuálních drogách (hraní webových her, chatování, sledování e-mailů, běžné surfování, mobilní telefon apod.)
- Jedenáctá Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-11) - „herní porucha“
- 1995 Ivan Goldberg (USA) - první zmínka o závislosti na internetu (1982 – připojeno 200 počítačů)

IVAN GOLDBERG

- americký psychiatr
- původní Goldbergův záměr - „vystřelit si“ z některých diagnostických kategorií DSM-IV
- umělé vytvoření pojmu IAD – Internet addiction disorder (porucha závislosti na internetu)
- založení online podpůrné skupiny pro závislé na internetu (IASG – (Internet Addiction Support Group))

OBLASTI INTERNETOVÉ ZÁVISLOSTI

- Kyber-vztahová závislost: abnormální zaujetí online vztahy (sociální sítě)
  - Kompulzivní jednání na síti: obsese online sázením, nakupováním
  - Informační přetížení: kompulzivní „surfování“ nebo prohledávání databází
  - Závislost na počítačových hrách: obsesivní hraní počítačových her
  - Kyber–sexuální závislost: kompulzivní využívání internetových stránek s pornografickým materiálem
-

VYUŽITÍ INTERNETU

	Typ uživatele	
	Závislí	Nezávislí
Aplikace		
Chaty, soc. sítě	35%	7%
MUDy (on-line hry)	28%	5%
Zpravodajství	15%	10%
E-mail	13%	30%
WWW	7%	25%
Informační stránky	2%	24%

Zdroj: Využití internetu dle Young

VAROVNÉ PŘÍZNAKY

ZTRÁTA OSTATNÍCH ZÁJMŮ

- každodenní chování je podřízeno užívání počítače
- nepřiměřené chování při zákazu užívat počítač
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače
- přemýšlení o počítači, když ho zrovna nepoužívá
- opouštění dřívějších zájmů a přátel

VENTIL K ZAPOMÍNÁNÍ NA PROBLÉMY

- zbavení negativních emocí a frustrace
- potřeba zapomenout na své každodenní problémy, nástroj pro únik

POSOUVÁNÍ PRAHU TOLERANCE

- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry

Zdroj: <https://sites.google.com/site/sociedadeetec/textos/mundo-virtual-e-o-isolamento-do-homen>

VAROVNÉ PŘÍZNAKY – pokr.

ABSTINENČNÍ PŘÍZNAKY

- rostoucí nervozita, neklid, podráždění, když delší dobu nemůže hrát
- ojediněle třes, nadměrné pocení

ZTRÁTA KONTROLY

- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
- Neschopnost dodržet časové omezení užívání internetu

RECIDIVA

- Neúspěch v pokusech omezit užívání nebo přestat užívat počítače
-

DOPAD NA BĚŽNÝ ŽIVOT

- nedodržování základních potřeb (jídlo, pití)
- nezáměr o svůj zevnějšek
- zanedbávání učení, zhoršující se školní výsledky
- méně vykonané práce
- krádež peněz na nákup her
- lhaní o své závislosti
- narušené vztahy s rodinou

DIAGNOSTIKA ZÁVISLOSTI – základní kritéria

- Abnormální chování trvá minimálně 1 rok
  - Cítí se pohlcen internetem, v myšlenkách se jím zaobírá, i když je off-line
  - Cítí potřebu kvůli dosažení uspokojení trávit na internetu stále více času
  - Podnikl opakované neúspěšné pokusy mít své používání internetu pod kontrolou
  - Cítí se neklidný, náladový nebo podrážděný, když se pokouší přerušit nebo omezit své používání internetu
  - Zůstává na internetu déle než původně zamýšlel
-

DIAGNOSTIKA ZÁVISLOSTI – doplňující kritéria

Přítomnost minimálně jednoho jevu:

- Riskuje ztrátu důležitého vztahu, práce, vzdělávací nebo kariérní příležitosti v souvislosti s používáním internetu
  - Lže členům rodiny nebo přátelům, aby zatajil, jak často a po jak dlouhou dobu zůstává online
  - Přichází na internet, aby unikl problémům nebo se zbavil pocitů jako je bezmocnost, vina, úzkost nebo deprese
-

PREVENCE

- Rozpoznat spouštěče a vyhýbat se jim (např. internetové hry, zprávy, nakupování, hazard, porno)
  - Pracovat nepřípojeni k internetu (vypnout počítač po skončení práce)
  - Plánovat bezpečné aktivity (např. procházka, tělesná práce, poslech hudby, pěstování dobrých vztahů)
  - Před prací na počítači přemýšlet (co a jak udělat co nejrychleji, příprava tužkou)
  - Používat počítač jen k plnění konkrétních úkolů (např. napsat nějakou zprávu).
  - Používat počítač ve vymezené čase.
  - Uvědomit si více tělo (cvičením ulevit očím, zápěstím, páteři atd.)
-

PREVENCE – pokrač.

- **Vyhnout se souvisejícím rizikům nebo je omezit** (např. televizi)
- **Uspokojovat přiměřeně své skutečné potřeby** (jídlo, spánek, cvičení, bezpečí, zdravotní péče, vztahové potřeby)
Počítačový půst (podle možností být nějakou dobu bez počítače)
- **Rozpoznat a zvládat internetové bažení** (vypněte počítač a dělejte něco jiného)
- **Dostatečný odpočinek** (odpočatý člověk se lépe ovládá)
- **Cvičení, tělesná práce, chůze**
- **Vyhnout se alkoholu a drogám** (zhoršují sebeovládání)
- **Pochvala a vhodná odměna při dodržení svých dobrých předsevzetí**
- Pokud to nestačí, **vyhledat psychologa nebo psychiatra** (jiné problémy)

Hezký den.

